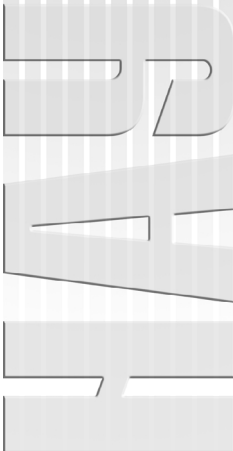

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

КОМПОЗИЦІЯ

Методичні рекомендації
до оцінювання навчальних досягнень
слухачів підготовчих курсів

VIVERE!
VINCERE!
CREARE!

Київ 2007

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

КОМПОЗИЦІЯ

Методичні рекомендації
до оцінювання навчальних досягнень
слухачів підготовчих курсів

Київ 2007

УДК 373.57:371.261:7. 012(076.5)
ББК Щ 100. 50р
К 637

Рецензенти:

Г.І. Болотов, кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури Національного авіаційного університету;

В.І. Шпортко, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Київського міського педагогічного університету ім. Б.Д.Грінченка

Автор-укладач *О.В. Калініченко*

Затверджено методично-редакційною радою Національного авіаційного університету (Протокол №7 від 27.09.2007 р.).

Композиція: методичні рекомендації до оцінювання навчальних досягнень слухачів підготовчих курсів / автор-уклад.: О.В. Калініченко – К.: НАУ, 2007. – 40 с.

Викладено основні вимоги до рівня знань, умінь і навичок слухачів підготовчих курсів з навчальної дисципліни „Композиція” та встановлено порядок і критерії оцінювання результатів їх навчальних досягнень.

Для викладачів і слухачів підготовчих курсів Інституту доуніверситетської підготовки НАУ за напрямами підготовки „Архітектура” і „Дизайн”, а також абітурієнтів вищих навчальних закладів, де композиція є одним із вступних випробувань, та всіх зацікавлених в оволодінні знаннями та уміннями з цієї дисципліни.

Вступ

У методичних рекомендаціях до оцінювання навчальних досягнень з композиції викладено основні вимоги, що висуваються до старшокласників, слухачів підготовчих курсів, як до абітурієнтів вищих навчальних закладів, що складатимуть фаховий вступний іспит з композиції та встановлено порядок і критерії оцінювання поточних та підсумкових навчальних досягнень слухачів підготовчих курсів Інституту доуніверситетської підготовки (ІДП) з композиції.

Навчальною програмою з композиції для слухачів підготовчих курсів ІДП передбачено вивчення цієї навчальної дисципліни в обсязі, достатньому для того, щоб якісно підготуватися до іспиту згідно з вимогами та з урахуванням специфіки підготовки фахівців з дизайну та архітектури у різних вищих навчальних закладах. Тому знання методики оцінювання результатів засвоєння навчального матеріалу є необхідним і корисним як для викладачів підготовчих курсів, так і для слухачів, а, крім того, дозволить старшокласникам самостійно оцінити власний рівень допрофесійної художньої підготовки, зокрема, з композиційної діяльності.

Вимоги до рівня знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни „Композиція”

В результаті вивчення дисципліни „Композиція” слухачі підготовчих курсів повинні опанувати знаннями, уміннями і навичками, достатніми для того, щоб

називати:

- основні закони, правила і прийоми композиції;
- властивості і засоби композиції;
- основні засоби виразності різних видів мистецтва;
- закони лінійної та повітряної перспективи;
- способи встановлення композиційної рівноваги;
- характеристики форми: розмір, конфігурацію, фактуру, тональну насиченість, колір;
- ознаки стильової єдності форм;
- властивості кольорів (об'єктивні та символічні);
- контрастні та нюансні поєднання кольорів;

спостерігати:

- створення художнього образу у мистецтві та дизайні;
- досконалість форм і гармонію кольорів у природі;
- вираження ритму в природі, мистецтві, техніці;
- взаємне підпорядкування всіх засобів композиції ідейному задуму;
- застосування засобів виразності графіки і кольору у передачі простору на прикладі творів мистецтва;
- закономірності оптичного та психологічного сприйняття точки, лінії та форми на площині;
- приклади оптичного руйнування площини лініями;
- застосування контрасту форми і кольору для створення виразної композиції;

розпізнавати:

- художні твори, що належать до різних видів мистецтва;
- види композиції: площинну, фронтальну, об'ємну, глибинно-просторову;
- характер взаємозв'язку між елементами композиції;
- форму як основу створення художнього образу в композиції;
- складні за формою геометричні тіла та предмети;
- гармонійне поєднання в основній формі окремих її частин;
- лінійні, площинні та об'ємні пропорції;
- пропорції „золотого перетину”;
- зображення, виконані у кутовій і фронтальній перспективі;
- простий і складний метричний повтор;
- порядок організації ритмічної композиції за темпом, напрямом руху, розташуванням, за тоном і кольором;
- нюансні відтінки кольорів;
- фактуру поверхні творів мистецтва та зразків декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну;

розрізняти:

- відкриту і замкнену композицію;
- головне і другорядне в композиції;
- лінійні, тональні і силуетні графічні композиції;

- лінії за товщиною, насиченістю, формою, напрямом і характером руху;
- способи розміщення форм у площинній композиції;
- форми за ступенем їх подібності;
- природні форми за конструкцією;
- ступінь тональної насиченості зображуваних предметів;
- кольори за яскравістю, насиченістю, світлістю;
- ознаки симетричної та асиметричної композиції;
- види симетрії: дзеркальну, перенесення, центральну, гвинтову;
- статичні та динамічні композиції за принципом їх побудови;
- способи розташування орнаментального декору залежно від форми виробу;
- природну і технологічну фактуру;

наводити приклади:

- застосування законів, правил і прийомів композиції, її художньо-образного вирішення у гармонійній побудові творів мистецтва, архітектури та дизайну;

порівнювати:

- різні види композиції у творах мистецтва;
- прийоми встановлення стійкого та нестійкого зв'язку між елементами композиції;
- особливості побудови фронтальної та об'ємної композиції;
- способи організації симетричної та асиметричної композиції;
- співвідношення форми і площини;
- пропорційні співвідношення форм;
- контрастні та нюансні форми;
- монолітні та ажурні форми;
- статичні й динамічні форми;
- особливості статичного і динамічного розташування геометричних фігур на площині;
- відображення у природі, творах мистецтва, дизайнерських розробках образного змісту композиції: статичної – неру-

хомості, спокою, масивності та динамічності – направленості руху, стрімкості, легкості;

- частини композиції за тоном;
- композиції за колоритом: теплі та холодні, нюансні та контрастні;
- терміни „період ряду – рапорт орнаменту”;
- характер поверхні різних мистецьких творів;
- фактури матеріалів, з яких виготовлені предмети;
- різноманітні фактури та способи їх імітації;

аналізувати:

- твори образотворчого мистецтва за їх композиційною побудовою;
- значення формату картинної площини для передачі творчого задуму;
- способи виділення композиційного центру та встановлення композиційної рівноваги;
- прийоми взаємного підпорядкування елементів композиції;
- поєднання форм у групи за подібними ознаками: розмірами, конфігурацією, розташуванням на площині тощо;
- застосування засобів виразності графіки для створення художнього образу;
- виражальні можливості точок, ліній, штрихів залежно від їх розміру, форми, характеру накреслення, тональної насиченості;
- способи передачі форми предметів за допомогою ліній;
- етапи композиційного пошуку об’ємної форми;
- об’ємно-конструктивну побудову геометричних тіл складної форми;
- виявлення симетрії та асиметрії в природі, побуті, мистецтві, техніці;
- метричний порядок організації композиції в смузі і сітці;
- принципи побудови статичної і динамічної композиції;
- взаємозв’язок кольору і форми;
- добір оптимальної кольорової гами композиції відповідно до поставленого завдання;
- вплив колориту і фактури на створення художнього образу у творах мистецтва, дизайну;

пояснювати:

- гармонійне розміщення форм на площині застосуванням законів композиції;
- правила і прийоми композиції;
- застосування контрасту для посилення виразності композиції, емоційності її сприйняття;
- роль лінії в організації структури композиції;
- різну ступінь подібності геометричних фігур;
- поняття „пропорції” як співвідношення розмірних величин;
- способи стилізації форми;
- особливості симетричної та асиметричної композиційної побудови;
- графічні схеми побудови різних видів симетрії;
- особливості створення метричної композиції за геометричними та природними мотивами;
- вплив символічних та об’єктивних властивостей кольорів на сприйняття форми предметів;
- способи створення теплого і холодного, контрастного і нюансного колоритів;
- значення фактури у пошуку художнього образу;

характеризувати:

- гармонійні пропорційні співвідношення форм;
- добір необхідних засобів для створення складної за будовою, виразної композиції;
- взаємне розташування форм на площині;
- форму як зовнішній вигляд предмета, його структуру, сполучення елементів простору;
- форму і контрастність як визначальні особливості силуету;
- симетрію як властивість композиції, що найбільш яскраво виявляє стан форми;
- ритм як один з основних засобів організації художньої форми;
- модуль як одиницю метричної композиції;
- роль штрихування у світлотіньовому моделюванні форми та тональній побудові композиції;
- колорит творів мистецтва;

- доцільність застосування фактур у встановленні співрозмірності елементів;

використовувати:

- прийоми формування цілісної композиції;
- виражальні можливості графіки і живопису для встановлення рівноваги та посилення композиційного центру, передачі простору, форми та об'єму предметів;
- ознаки подібності форм для гармонійного їх поєднання у композиції;
- прийоми стилізації форми у практичній композиційній діяльності;
- метричний порядок організації замкненої композиції в геометричній формі, що має центр симетрії;
- модульну сітку для побудови зображення, організації виразної композиції;
- різноманітні художні матеріали у творчій діяльності;
- набуті знання, вміння і навички у практичних завданнях;
- спеціальну термінологію (у межах програми) у роздумах, висновках та узагальненнях щодо художніх творів;

уміти:

- створювати досконалу композицію;
- організувати композицію на площині;
- вписувати композицію у заданий формат;
- створювати виразну цілісну врівноважену композицію із заданими властивостями;
- враховувати особливості встановлення рівноваги в симетричних та асиметричних композиціях;
- застосовувати ритмічний та метричний порядок організації неперервної та замкненої композиції;
- передавати стан спокою або руху у композиції;
- застосовувати закони перспективи у зображенні об'ємних форм та побудові композиції;
- виконувати об'ємно-конструктивну побудову геометричних тіл у фронтальній і кутовій перспективі;
- здійснювати пошук форм з виразними пропорціями;
- візуалізувати етапи формоутворення;

- підпорядковувати деталі основній формі;
- створювати художній образ за допомогою графічних засобів виразності: точки, лінії, штрихів, плями;
- виконувати лінійний рисунок для виявлення характерного силуету, форми предметів;
- передавати характер форми та об'ємність предметів за допомогою світлотіньового моделювання форми;
- досягати необхідного ступеня тональної насиченості за допомогою точок і штрихування;
- застосовувати властивості кольорів у композиційній діяльності;
- створювати гармонійну палітру кольорів на основі природного аналога;
- добирати гармонійні колірні сполучення із заданими характеристиками;
- створювати фактуру, що передає фізичні властивості, характер поверхні матеріалів;
- добирати виразну фактуру, що відображає емоційний стан, викликає певні асоціації;
- проводити графічний аналіз природного аналога, поетапно виявляти його основні, характерні особливості та узагальнювати форму;
- здійснювати силуетну і геометричну стилізацію природних форм;
- творчо використовувати різні техніки, свідомо застосовувати інструменти та матеріали;
- розвивати власні мистецькі обдарування і нахили;
- самостійно висловлювати емоційно-ціннісне ставлення до творів сучасного мистецтва;

висловлювати судження про:

- оптимальний добір художніх засобів для вираження ідейного задуму композиції;
- прийоми організації цілісної композиції;
- значення законів новизни і типізації у пошуку та створенні нових форм;
- доцільність застосування прийомів композиції у конкретній роботі;

- взаємне розміщення та підпорядкування елементів композиції у творах мистецтва;
- застосування пропорцій „золотого перетину” у творах мистецтва минулого і сучасності, зразках декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну;
- ознаки стильової єдності форми;
- специфіку застосування засобів виразності графіки у створенні художнього образу;
- значення тональної насиченості форм для посилення статичних або динамічних властивостей композиції;
- доцільність застосування того чи іншого колориту;
- особисту естетичну позицію в оцінці творів класичного і сучасного мистецтва, зразків декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну, узгоджуючи її із загальнолюдськими цінностями;

дотримуватися правил:

- гармонійної побудови композиції;
- взаємного підпорядкування всіх елементів композиції;
- поетапності у стилізації форми та збереження її цілісності;
- створення симетричних та асиметричних композицій;
- побудови ритмічних та метричних композицій;
- порядку розташування світла і тіні на геометричних тілах та інших предметах;
- змішування фарб для отримання нових відтінків кольорів;
- встановлення колористичної і тональної єдності та рівноваженості композиції;
- техніки безпеки у процесі макетування;

орієнтуватися у поняттях:

- композиція та її види, закони, правила і прийоми композиції, гармонія, художній образ;
- властивості композиції, симетрія та асиметрія, ритмічний і метричний повтор, статика і динаміка;
- лінійна і повітряна перспектива; фронтальна і кутова перспектива;

- форма, пропорції, масштаб, контраст і нюанс форми, монолітність та ажурність форми, природний аналог, стилізація;
- точка, лінія, штрих, пляма, контур, силует, тон, світлотінь;
- колірний тон, яскравість, світлість і насиченість кольору, колорит, контраст і нюанс кольору;
- фактура, імітація поверхні матеріалів.

Методична характеристика видів практичних завдань

Практичні завдання з композиції відповідають програмі з навчальної дисципліни „Композиція” для підготовчих курсів вищих навчальних закладів [5], зокрема, за напрямками підготовки „Архітектура” і „Дизайн”. Їх різноманітна тематика та запропонована методика виконання враховує всі аспекти навчальної діяльності як по сприйняттю, закріпленню, актуалізації теоретичного матеріалу, так по опануванню умінь та навичок композиційної діяльності. Добір спеціальних завдань, їх методична спрямованість сприяють навчанню композиції старшокласників у процесі допрофесійної художньої підготовки. Найбільш повно різні види практичних завдань наведені у посібнику „Практикум з композиції” [4].

Виконанню практичних завдань з композиції передують вивчення теоретичного матеріалу, тому в практичному посібнику наведено **контрольні питання** з основ композиції. Актуалізація й закріплення знань з теорії композиції та проведення композиційного аналізу здійснюється на основі візуального матеріалу – репродукцій творів мистецтва відомих українських та зарубіжних авторів. Репродуктивні питання спрямовані на розвиток довгочасної асоціативної пам’яті та формування потягу до пошуку нової інформації. Наведено також питання проблемно-пошукового характеру та такі, що спонукають до професійного самовизначення.

Тестові вправи і тестові завдання призначені для перевірки повноти засвоєння теоретичних знань та необхідних у роботі навичок. В той же час вони спрямовані на діагностику індуктивного мислення, аналітико-синтетичних здібностей. Для виконання тестових вправ і завдань спеціально розроблено методичні рисунки.

Для того, щоб перевірити розуміння слухачами теоретичного матеріалу та здатність графічно візуалізувати його, пропонується виконання тестових вправ – короткотривалих нескладних рисунків на основі запропонованих зображень.

Виконання тестових завдань передбачає: 1) надання письмових відповідей на запитання або нанесення позначок на певні зображення; 2) виконання формальних композицій відповідно до тем, що вивчаються. За результатами тестових завдань можна охарактеризувати глибину засвоєних знань, усвідомленість у їх сприйнятті та здатність до їх графічної інтерпретації.

Тренувальні вправи і тренувальні завдання не тільки сприяють вдосконаленню практичних умінь і навичок з композиційної діяльності, а й направлені на створення внутрішніх передумов для творчості, безпосередньо готують абітурієнтів до виконання **практичних творчих завдань**. У цих завданнях розвиваються і виявляються аналітико-синтетичні й творчі здібності, цілісність мислення, уява й фантазія, здатність до реалізації оригінальних ідей. Приклади виконання таких завдань слухачами підготовчих курсів наведені у додатках.

Завдання різного рівня складності забезпечують врахування індивідуальних здібностей слухачів підготовчих курсів. **Самостійна робота** та спеціально розроблені **творчі завдання за бажанням** сприяють професійному самовизначенню і творчій самореалізації старшокласників.

Рекомендації щодо оцінювання результатів засвоєння навчального матеріалу

Оцінка результатів засвоєння слухачами навчального матеріалу з композиції має відповідати вимогам змісту програми та конкретним завданням, поставленим до вивчення кожної з тем.

Протягом навчального року викладачем проводиться поточна і підсумкова оцінка знань, умінь і навичок. Програмний матеріал засвоюється в ході проведення практичних занять, контрольні роботи також виконуються на заняттях. Завдання для самостійної роботи, творчі завдання за бажанням та підсумкові домашні завдання виконуються в позаурочний час. Їх виконання потребує попередньої, інколи довготривалої, підготовки, пов'язаної із збиранням

допоміжного ілюстративного матеріалу, ознайомленням з творами мистецтва, спостереженням за явищами дійсності.

Поточні оцінки виставляються за всі види завдань різного рівня складності, що поставлені викладачем під час проведення заняття або надруковані у практичному посібнику «Практикум з композиції», де відведено спеціальні місця для їх виконання. Слухачі отримують поточні оцінки за усні та письмові відповіді на контрольні питання, за виконання тестових вправ і завдань, тренувальних вправ і завдань, підготовчих пошукових ескізів, практичних творчих завдань, завдань для самостійної роботи, творчих завдань, що виконуються за бажанням слухача, а також домашніх і контрольних робіт. Такі оцінки проставляються безпосередньо у практичному посібнику в розділі «Тематичне оцінювання» та у журналі обліку відвідування та успішності слухачів підготовчих курсів Інституту доуніверситетської підготовки.

Оцінка знань теоретичного матеріалу враховує:

- глибину знань, лаконічність відповіді;
- знання основних понять композиції згідно з програмою та вживання художніх термінів;
- самостійність і оригінальність суджень;
- культуру мови та її виразність.

Критерієм оцінки практичних завдань є ступінь виконання поставленого завдання (використання в практичній діяльності теоретичних засад композиції, вдале вираження творчого задуму, гармонійне загальне композиційне вирішення, оптимальне заповнення площини аркуша) та загальне художнє враження від представлені композиції.

Оцінка практичних завдань передбачає індивідуальний підхід до слухачів та враховує:

- виконання автором роботи відповідно до поставленої мети;
- оригінальність задуму та виразність створених образів;
- використання в практичній діяльності теоретичних засад композиції;
- доцільність застосування певної художньої техніки та рівень майстерності у володінні нею;
- виконавську культуру роботи з художніми матеріалами.

У практикумі оцінки вносяться у спеціальну таблицю з відведеними для кожної теми графи: завдання, що підлягають виконанню, позначені сірим кольором; завдання для самостійної роботи позначені зірочкою, домашнє завдання позначено як ДЗ, а контрольна робота – КР. Оцінки проставляються відразу після виконання завдань (якщо вони короткотривалі або потребують негайної оцінки, як, наприклад, пошукові ескізи) або повідомляються слухачам на наступному занятті.

Такий оперативний наочний контроль за рівнем сформованості умінь та їх оцінка дозволяє викладачу своєчасно встановити причину помилок і огріхів у роботі та шукати шляхи їх виправлення. Це сприяє розвитку самоконтролю, спричинює свідоме ставлення старшокласників до результатів своєї діяльності, а також надає можливість батькам регулярно отримувати інформацію стосовно успіхів їх дітей у допрофесійній підготовці.

У журнал обліку успішності вносяться оцінки за види робіт, зазначених у навчальній програмі: поточні – за практичні завдання різних видів та усні відповіді; підсумкові – за домашні завдання, контрольні роботи, а з урахуванням поточних оцінок – також за кожний семестр і за рік.

Відбір завдань для підсумкового контролю здійснюється відповідно до інтегрованих вимог до знань і умінь з навчальної дисципліни, змісту окремих розділів програми та опанованих навичок композиційної діяльності.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 60-ти бальною шкалою. Так оцінюються відповіді на теоретичні питання, практичні творчі композиції та роботи, виконані за бажанням, а також завдання, розміщені в таблиці. У цьому випадку сума усіх завдань, кількість яких у таблиці може коливатися від 2 до 12, становить 60 балів, а максимальним балом за кожне з них є частка, що утворилася від ділення 60 на кількість завдань.

Технологія оцінювання різних видів навчальних завдань спрямована на стимулювання прагнення слухачів підготовчих курсів до удосконалення знань, умінь і навичок з композиції та заохочення їх за успіхи, старанність, активність і потяг до знань.

**Критерії оцінювання
навчальних досягнень слухачів підготовчих курсів
з навчальної дисципліни „Композиція”**

Шкала (бали)		Критерії оцінювання навчальних досягнень
12	60	
Початковий рівень навчальних досягнень		
1	5	Слухач розуміє лише незначну частину тематичного матеріалу на рівні елементарного розпізнавання і відтворення незначних його фрагментів; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом; виявляє слабо сформоване художньо-образне мислення; демонструє елементарні навички та вміння у композиційній діяльності; не виявляє зацікавленості у композиційному пошуку
2	10	Слухач володіє тематичним матеріалом на елементарному рівні засвоєння; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом у процесі обговорення композиційного вирішення поставленого тематичного завдання; художньо-образне мислення розвинуто на елементарному рівні; виявляє здатність викласти думку та запропонувати шляхи композиційної побудови твору тільки після детального пояснення викладача; у створенні композиції не досягає цілісності
3	15	Слухач розуміє тематичний матеріал на рівні окремих фрагментів; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом у ході розповіді про композиційний задум; художньо-образне мислення розвинуто на елементарному рівні; непродуктивно використовує попередньо вивчений тематичний матеріал; практичну художню діяльність здійснює лише з опорою на пояснення та зразок викладача; у композиційній творчості не застосовує основні правила і прийоми композиції

Середній рівень навчальних досягнень		
4	20	Слухач володіє теоретичним матеріалом на рівні, вищому за початковий; розуміє та усвідомлює частину тематичного матеріалу та відтворює його на репродуктивному рівні; демонструє небагатий понятійно-термінологічний запас; художньо-образне мислення розвинуто слабо; у композиційній діяльності потребує значної допомоги викладача; вписує композицію у заданий формат
5	25	Слухач розуміє та усвідомлює значну частину тематичного матеріалу; здатний за допомогою вчителя логічно відтворити значну його частину; демонструє небагатий понятійно-термінологічний запас; художньо-образне мислення розвинуто слабо (з використанням окремих понять); практичну діяльність здійснює під керівництвом викладача; організовує композицію на площині
6	30	Слухач розуміє, усвідомлює та може відтворити значну частину теоретичного матеріалу; виявляє знання і розуміння основних положень композиції; демонструє небагатий понятійно-термінологічний запас; художньо-образне мислення розвинуто слабо (судження базуються на висловлюваннях викладача); аналізує навчальний матеріал, порівнює та робить висновки, виправляє недоліки з допомогою викладача; у композиційній діяльності також потребує педагогічної допомоги; створює врівноважену композицію, але недостатньо підпорядковує її елементи між собою
Достатній рівень навчальних досягнень		
7	35	Слухач повністю розуміє, усвідомлює тематичний матеріал та узагальнює його за допомогою викладача; наводить окремі власні приклади на підтвердження своїх суджень; демонструє достатній понятійно-термінологічний запас; має досить розвинуте художньо-образне мислення; у практичній художній діяльності інколи потребує педагогічної

		допомоги; застосовує стандартні підходи у вирішенні композиційних задач; частково контролює власну композиційну творчість
8	40	Слухач повністю розуміє, узагальнює тематичний матеріал та систематизує його під керівництвом викладача; виправляє помилки і добирає аргументи на підтвердження власних думок та висновків щодо мистецьких явищ під загальним керівництвом викладача; свідомо користується ключовими поняттями і термінами; має розвинуте художньо-образне мислення; застосовує знання у практичній діяльності за підтримки викладача; прагне до самостійного композиційного пошуку, застосовує набутий досвід художньої діяльності у стандартних ситуаціях
9	45	Слухач повністю розуміє, самостійно узагальнює та систематизує тематичний матеріал; самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу; демонструє та використовує достатній понятійно-термінологічний запас; має досить розвинуте художньо-образне мислення і уяву; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу і застосовує знання у практичній композиційній діяльності без допомоги викладача; самостійно розв'язує композиційні задачі, творчо застосовує набутий досвід у стандартних ситуаціях; контролює власну художньо-творчу діяльність
Високий рівень навчальних досягнень		
10	50	Слухач повністю розуміє, усвідомлює та узагальнює теоретичний матеріал з композиції; оцінює окремі мистецькі явища, недостатньо обґрунтовано висловлює власне естетичне ставлення до художніх творів, їх композиційної побудови; широко користується спеціальною художньою термінологією; має достатньо розвинуте художньо-образне мислення;

		застосовує знання у практичній композиційній діяльності; свідомо сприймає та відтворює візуальні образи, прагне до їх творчої інтерпретації; для виконання поставленого завдання здійснює пошук естетичної інформації та самостійно використовує її у створенні художніх образів; самостійно визначає окремі напрями вдосконалення власної композиційної творчості.
11	55	Слухач володіє теоретичним матеріалом з композиції у повному обсязі та узагальнює його; робить самостійні висновки та висловлює судження щодо оцінки мистецьких явищ, художніх творів; виявляє глибокі знання спеціальної художньої термінології та використовує їх в аналізі творів мистецтва; має розвинуте художньо-образне мислення; широко застосовує знання на практиці; виявляє здібності до композиційної діяльності; самостійно знаходить додаткову інформацію відповідно до власного творчого задуму; використовує набуті знання і вміння в нестандартних композиційних завданнях; планує власну художньо-творчу діяльність.
12	60	Слухач має глибокі знання з теорії композиції, систематизує та узагальнює тематичний матеріал; переконливо аргументує особисту естетичну позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими цінностями; поєднує знання з композиції із знаннями з інших художніх дисциплін; вільно використовує спеціальну художню термінологію у роздумах, висновках щодо композиційної побудови художніх творів; має високо розвинуте художньо-образне, асоціативне мислення; активно застосовує знання на практиці; виявляє особливі художньо-творчі здібності до композиційної діяльності; вміє самостійно здобувати знання; розвиває набуті вміння, власні художні обдарування і нахили; пропонує нетипові, оригінальні образно-творчі композиційні рішення; впевнено реалізує прагнення до самовираження у власних творах через композиційну діяльність.

**Оцінювання вступного діагностичного
завдання з композиції**

№ з/п	Зміст завдання	Бали
1	Розмістити точку так, щоб вона знаходилася у стані: 1) спокою; 2) руху	5
2	Розмістити 2 плями різних розмірів та конфігурації так, щоб вони знаходилися у стані: 1) спокою; 2) руху	5
3	Розмістити 3 прямі лінії різної товщини так, щоб вони знаходилися у стані: 1) спокою; 2) руху	5
4	Створити композиції з прямих, хвилястих, ламаних ліній, що передає стан: 1) спокою; 2) руху	5
5	Створити композиції з групи точок, ліній і плям різної тональної насиченості, що передають стан: 1) спокою; 2) руху	5
6	Створити симетричну композицію з трикутників	5
7	Створити асиметричну композицію з квадратів	5
8	Створити ритмічну композицію з 4 геометричних фігур, розміщену у смужці	5
9	Створити ритмічну композицію за природними мотивами, розміщену у смужці	5
10	Створити ритмічну композицію у сітці	5
11	Створити ритмічну замкнену композицію: - за геометричними мотивами в квадраті; - за природними мотивами в крузі	5
12	Створити довільну композицію з виявленням певного емоційного стану (радості, суму, гніву, врівноваженості) та дати їй назву	5
	Разом	60

Вимоги до виконання семестрових контрольних робіт

Для перевірки рівня знань, умінь і навичок слухачів підготовчих курсів з композиції та згідно з графіком навчального процесу проводяться семестрові контрольні роботи, які включають всі розділи робочої навчальної програми: „Визначення композиції”, „Засоби композиції”, „Форма – основа створення художнього образу” за I семестр та „Властивості композиції”, „Колір в композиції”, „Створення композицій із заданими властивостями” за II семестр.

Завдання контрольної роботи за I семестр: створення графічної композиції на основі стилізованих природних форм з використанням різноманітних фактур.

Формат аркуша – А3.

Графічна техніка та матеріали: за вибором слухача (олівець, сангіна, вугіль, туш, гелева ручка, акварель, гуаш, аплікація).

Час виконання – 4 академічні години.

Оцінювання робіт здійснюється за 60-ти бальною шкалою.

№	Вимоги до роботи	Бали
1	Створення виразної врівноваженої композиції та доцільне застосування в ній різноманітних фактур	10
2	Стилізація природної форми із застосуванням геометричних фігур: круга, квадрата, прямокутника, ромба, трикутника, п'ятикутника, шестикутника, восьмикутника, трапеції	10
3	Досягнення цілісності форми, її пластичної виразності та логічної завершеності	10
4	Виявлення композиційного центру, узгодження основних частин композиції та взаємна підпорядкованість усіх її складових елементів	10
5	Встановлення тональної єдності та кольорової гармонії	10
6	Оптимальний добір художніх матеріалів та техніка виконання на належному рівні	10
	Разом	60

Завдання контрольної роботи за II семестр: створення статичної або динамічної композиції з геометричної комбінації тіл у певному колориті.

Формат аркуша – А2.

Графічна техніка та матеріали: за вибором слухача (акварельні або гуашеві фарби, пензлі різної товщини).

Час виконання – 4 академічні години.

Оцінювання робіт здійснюється за 60-ти бальною шкалою.

№	Вимоги до роботи	Бали
1	Створення яскраво вираженої статичної або динамічної композиції з геометричних тіл: многогранників (призми, паралелепіпеда, куба, піраміди) та тіл обертання (циліндра, конуса, кулі, півкулі)	10
2	Встановлення композиційного центру, узгодження основних частин композиції та взаємна підпорядкованість її складових елементів	10
3	Дотримання законів лінійної та повітряної перспективи у побудові геометричних тіл та у зображенні їх розміщеними в просторі відповідно до поставленого завдання	10
4	Виявлення заданого колориту, застосування кольору для посилення враження спокою або руху, досягнення колористичної та тональної єдності	10
5	Гармонійна цілісність основної форми, її пластична виразність та логічна завершеність	10
6	Техніка виконання на належному рівні	10
	Разом	60

Коментарі до прикладів виконання завдань, наведених у додатках

У дод. 1- 9 наведені роботи слухачів підготовчих курсів, які у ході виконання представлених композицій виявили високий рівень навчальних досягнень.

Виразжальні можливості точок і ліній у передачі руху (дод. 1). У композиціях доцільно використано різні за характером лінії, що відповідають творчому задуму. У верхній роботі, назва якої „Гвинтові сходи”, переважають прямі, ламані лінії, спрямовані чітко по спіралі до центру, вглиб простору. У нижній роботі, назва якої „Музична скринька” переважають криві, хвилясті, спіралевидні лінії, що створюють відчуття руху від центру, витікання звуків музики повільного і мінливого характеру.

В обох композиціях автори використали різну товщину ліній, точки різної величини для того, щоб показати глибину простору, перспективні скорочення.

Врівноважена композиція з геометричних фігур (дод. 2). У подані композиції включені основні геометричні фігури, які поєднуються між собою способом накладання. Одна композиція вписана у вертикальний формат аркуша, друга – у горизонтальний. Відповідним чином згруповані складові елементи композицій.

Для надання композиціям рівноваги геометричні фігури розміщено відповідно до співвідношення їх мас та тону. Враховано також вплив характеру рисунку фактури та її насиченості на врівноваженість композиції.

Метричний порядок організації композиції у смузі й сітці (дод. 3). Взнявши за основу два модульних елемента та використовуючи оптимальні способи їх комбінування, автору вдалося створити цікаві, різні за складністю поєднання елементів, оригінальні композиції у смузі й сітці, дотримуючись при цьому метричного порядку організації композиції.

Симетрична та асиметрична форма (дод. 4). У поданих роботах зображено симетричну та асиметричну абстрактні форми, виконані у техніці колажу. Симетрична форма є прикладом дзеркальної симетрії: вона логічно побудована, вісь симетрії ділить її на дві однакові частини. Асиметрична форма цілісна, врівноважена за масою і тоном, а також застосованими фактурами.

Для виявлення форми і об'єму в роботі уміло використано засоби виразності графіки (точки, лінії, штрихи), які вдало поєднані з аплікацією. Складові елементи обох композицій підпорядковані основній формі, підкреслюють її об'єм.

Динамічна і статична композиція з геометричних фігур (дод. 5). У створенні даних композицій автори дотрималися методичних вимог до побудови композицій, в яких виражено рух та спокій: динамічної (чітко виявлення напряму руху, однобічна спрямованість форми у просторі, її витягнуті пропорції (звуження) у напрямі руху) та статичної (передача стану нерухомості, спокою, масивності, рівноваженості).

В обох композиціях тональна насиченість геометричних фігур, графічна виразність фактур використані для посилення її динамічних або статичних властивостей.

Динамічна композиція з ритмічним порядком організації елементів (дод. 6). Композиція утворена двома потужними вихорами, що по діагоналі сходяться у центрі, формуючи центробіжну динамічну композицію. Ритмічний порядок організації композиції досягається за допомогою послідовного зменшення розмірів її складових елементів та відстані між ними.

Геометрична та силуетна стилізація природних форм (дод. 7). У роботах наведено приклади проведення аналізу природних форм: вірно виділено основні характерні пропорції форми, встановлено правильні співвідношення окремих її частин між собою та по відношенню до цілої форми. У ході виконання роботи зображення поступово узагальнюються, спрощуються.

Як приклад, окремо подано варіанти стилізованих геометризованих зображень рака: на основі сегментів кола та геометричних фігур – трикутника і трапеції.

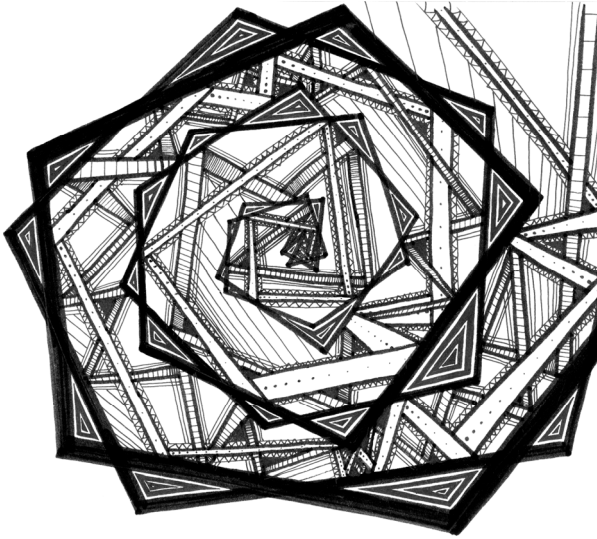
Стилізація природних форм з використанням фактур (дод. 8). Наведено приклади стилізації природних форм з використання фактур. В одному випадку пропонуються графічні зображення, у яких фактури виконані власноруч, у другому – кольорові композиції виконані у техніці аплікації з фактур, виготовлених найрізноманітнішими способами. Як позитивне треба відзначити, що в усіх випадках фактури розміщені за формою, підкреслюють її. Автори передали будову та характерні особливості зображених рослин і тварин, а також добрали гармонійну колірну гаму.

Статична та динамічна композиція з геометричної комбінації тіл (дод. 9). Композиції з груп геометричних тіл побудовані відповідно до принципів побудови статичної та геометричної композицій. За загальними обрисами динамічна композиція розміщена вертикально, спрямована вгору, геометричні фігури, що її складають, загострені догори, сприяють вираженню руху вгору. Статична композиція за обрисами масивна, розташована горизонтально, її складові елементи за пропорціями широкі, масивна куля перекриває можливості для розвитку форми вгору.

Світлотіньове моделювання форми вирішено правильно: в кожній композиції спостерігається єдине джерело освітлення, а розташування світлотіні на предметах підпорядковане закономірностям її розташування за тональним вирішенням

Виразальні можливості точок і ліній у передачі руху

Вик. Красовська Ольга

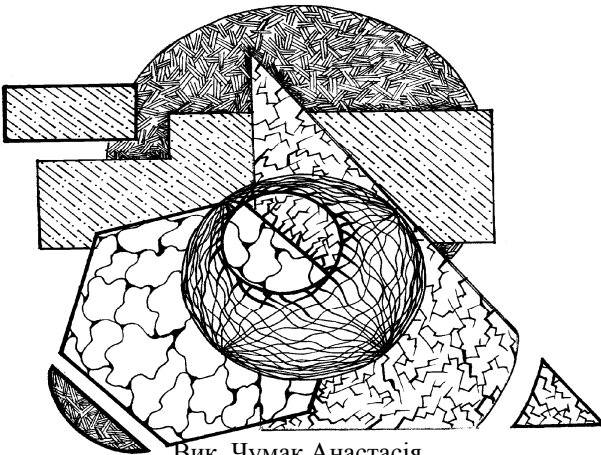

Вик. Жирякова Вікторія

Врівноважена композиція з геометричних фігур

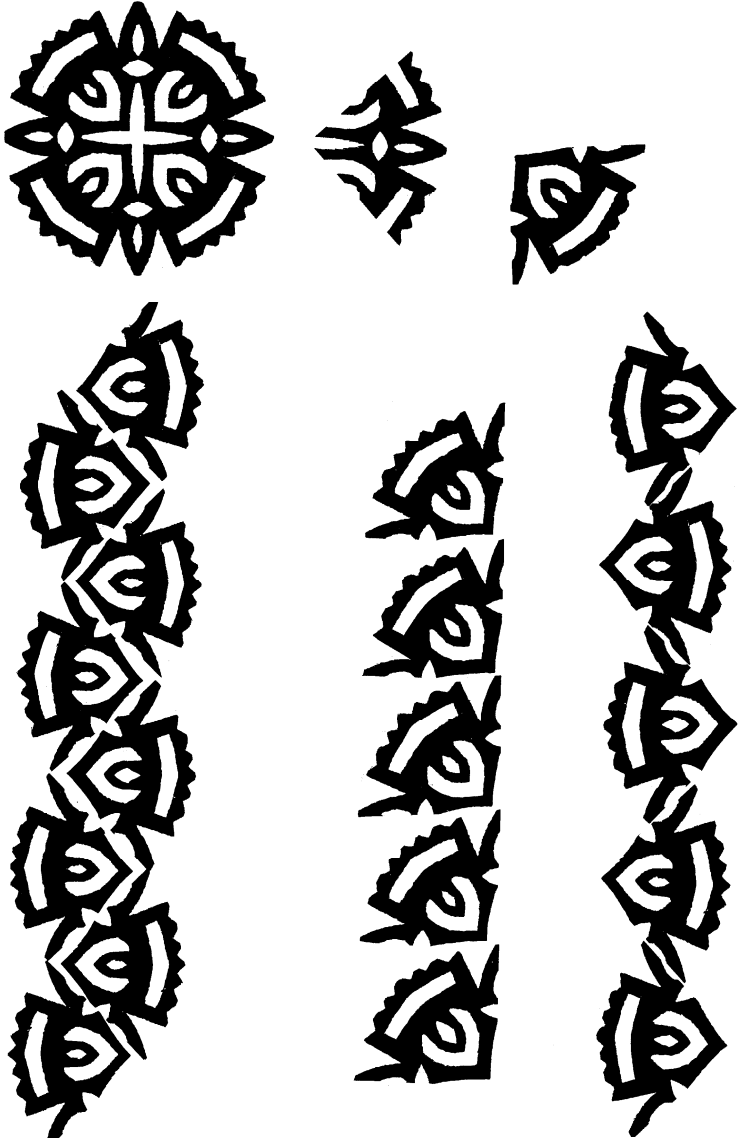

Вик. Веселова Ірина

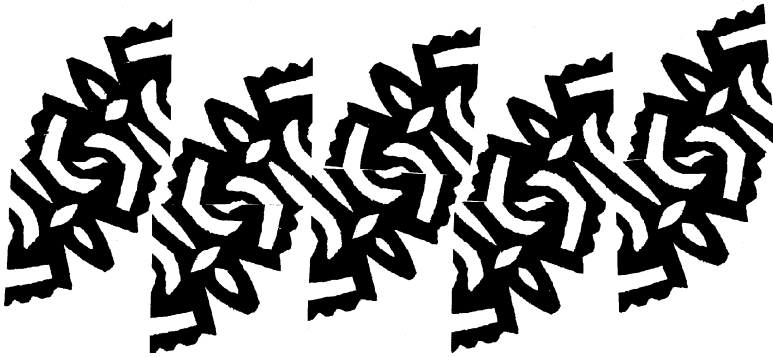
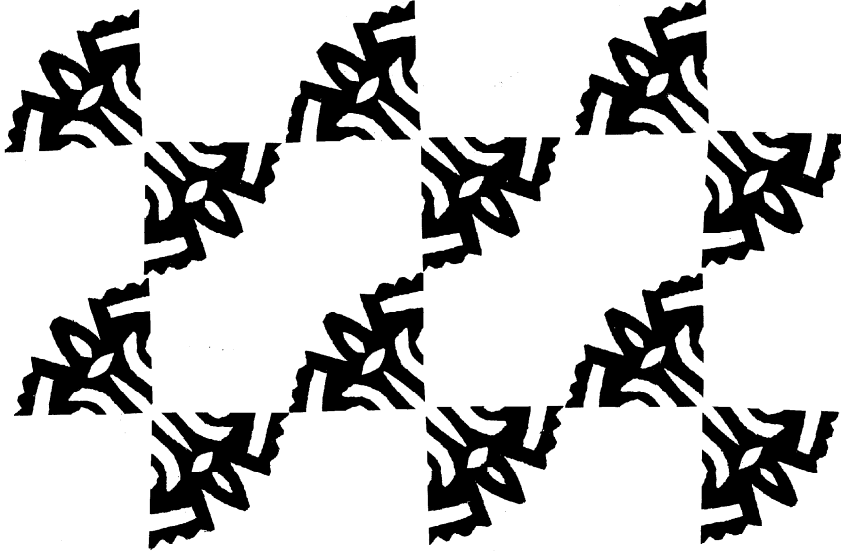

Вик. Чумак Анастасія

Метричний порядок організації композиції у смузі й сітці

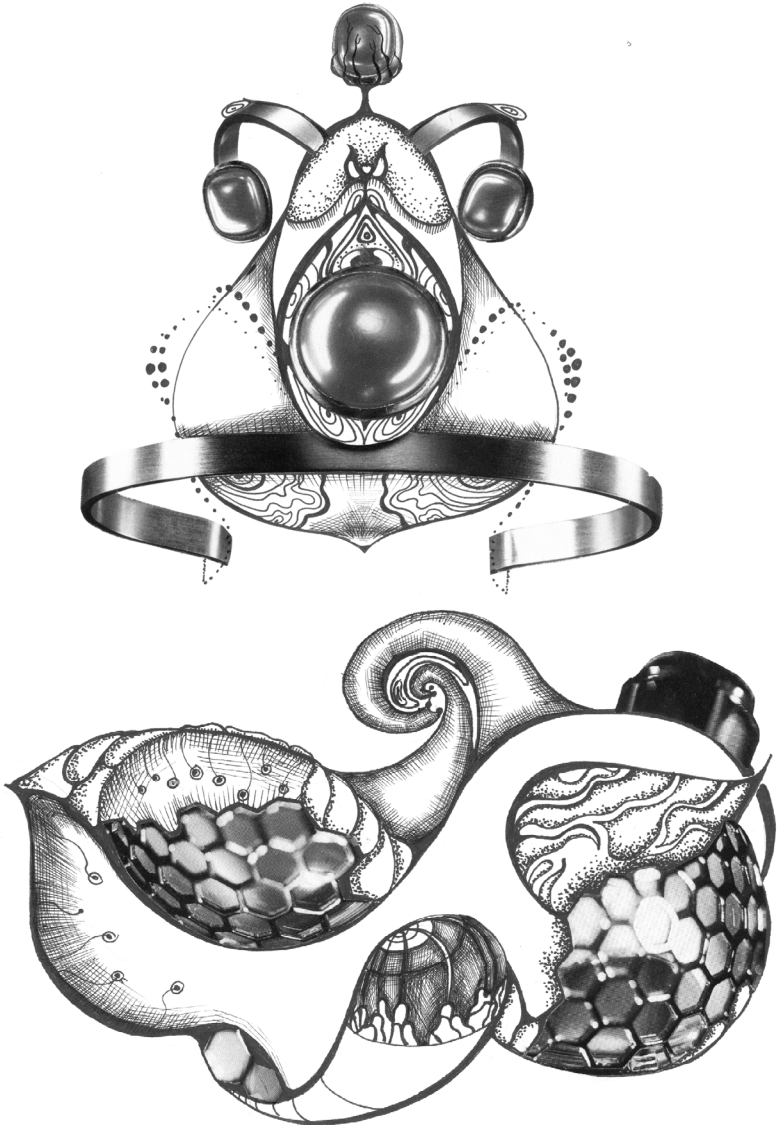

Продовження дод. 3

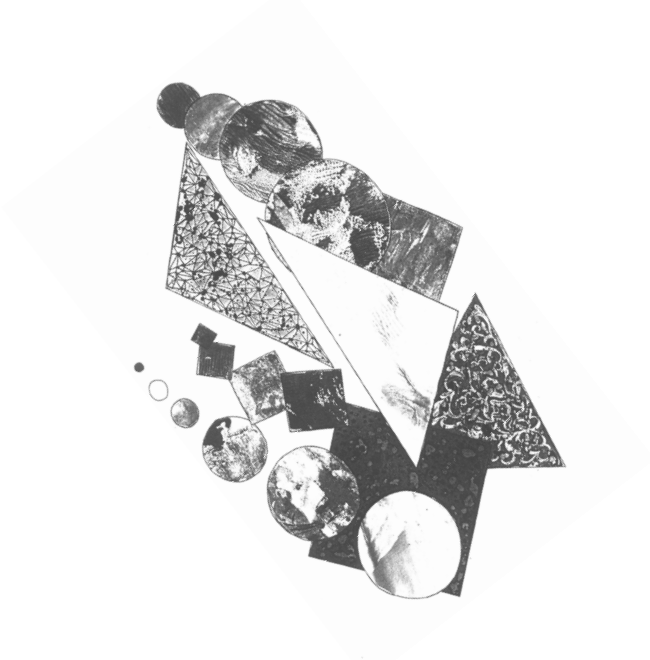
Вик. Кулешова Олександра

Симетрична та асиметрична форма

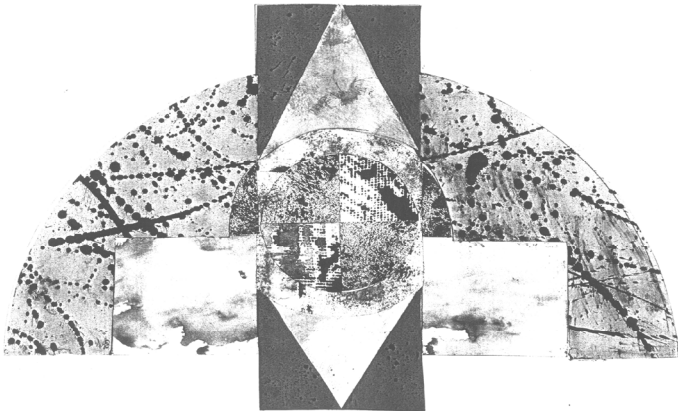

Вик. Чумак Анастасія

Динамічна і статична композиція з геометричних фігур

Вик. Зуляк Вікторія

Вик. Гриценко Олеся

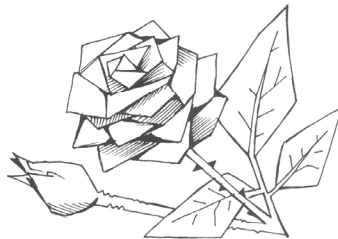
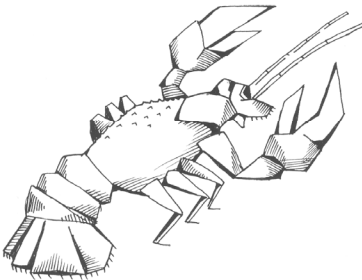
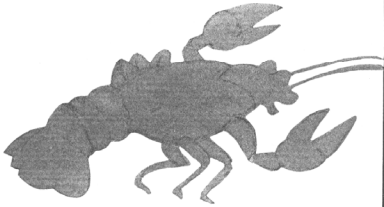
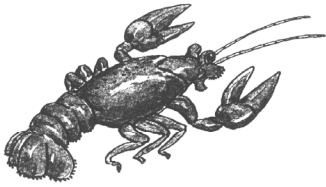
Динамічна композиція
з ритмічним порядком організації елементів

Вик. Зуляк Вікторія

Геометрична та силуетна стилізація природних форм

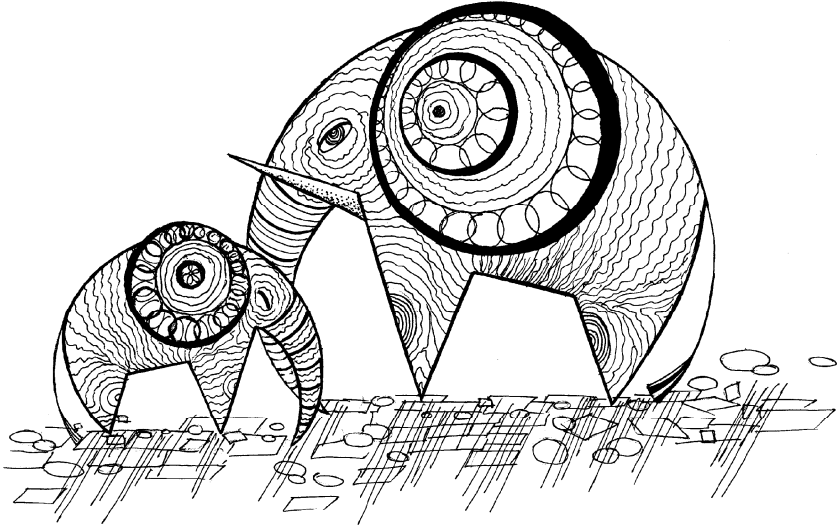
Вик. Станіславська Іванна

Продовження дод. 7

Вик. Кутафіна Ольга

Стилізація природних форм з використанням фактур

Вик. Кравченко Яна

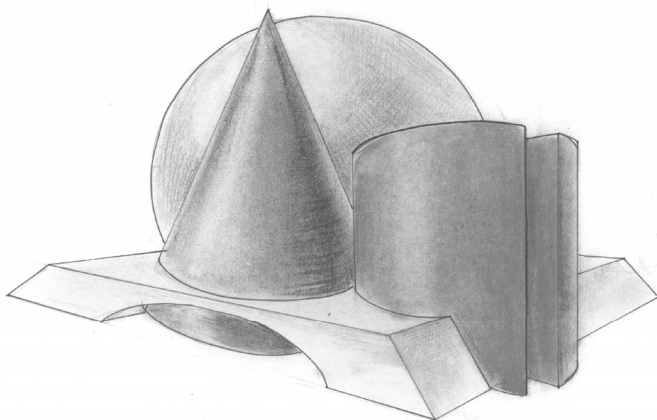
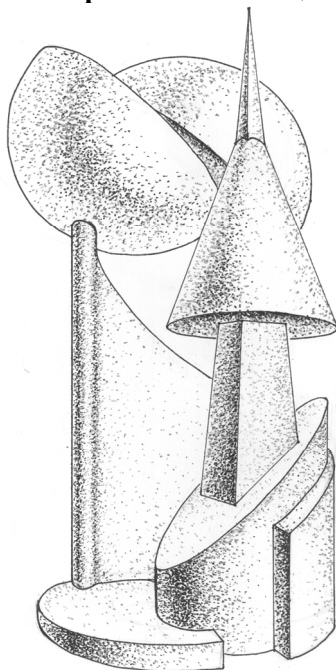

Вик. Невесела Олена

Вик. Шость Анна

**Статична та динамічна композиція
з геометричної комбінації тіл**

Вик. Чумак Анастасія

Список літератури

1. *Є.А. Антонович, М.А. Щерба, В.А. Шпильчак* [та ін]. *Збірник практикумів з художньо-графічних дисциплін / навч. посіб. Ч.1.*: – Івано-Франківськ: Прикарпатський університет, 1995. – 152 с.
2. *Волкотруб І.Т.* Основы художественного конструирования: учебник. – К.: Вища шк. 1988.– 191 с.
3. *Голубева О.Л.* Основы композиции. – М.: Изобраз. искусство, 2001. – 120 с.
4. *Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Освітня галузь «Естетична культура» / Л.М. Масол (кер. авт. групи), Л.Т. Левук (наук. консультат), Е.В. Белкіна, О.В. Корнілова, Н.Є. Миропольська, О.І. Оніщенко, Н.В. Очеретяна, С.М. Шаповал, І.М. Юдкін // Мистецтво та освіта. - 2004. - № 2. – С. 2-5.*
5. *Довідник абітурієнта / уклад.: В.П. Бабак, М.С. Кулик, І.О. Ластівка та ін. – К.: НАУ, 2007. – 260 с.*
6. *Калініченко О.В.* Практикум з композиції. Ч.1.: посіб. – К.: НАУ, 2006. – 104 с.
7. *Калініченко О.В.* Програма навчальної дисципліни „Композиція” для підготовчих курсів вищих навчальних закладів. – К.: НАУ, 2007. – 32 с.
8. *Кириченко М.А., Кириченко І.М.* Основы образотворчої грамоти: навч. посіб. – К.: Вища шк., 2002. – 190 с.
9. *Костенко Т.В.* Основы композиции та тримірного формоутворення: навч.-метод. посіб. – Х.: ХДАДМ, 2003. – 256 с.
10. *Кулебакин Г.И.* Рисунок и основы композиции: Учебник для СПТУ. – М.: Высш. шк., 1988. – 128 с.
11. *Куленко М.Я.* Основы графического дизайна: підручник. – К.: Кондор, 2007. – 492 с.
12. *Максименко О.А.* Дизайн и дети: учеб.-метод. пособ. – Николаев: Евро-пресс, 2000. – 160 с.
13. *Михайленко В.Є., Яковлев М.І.* Основы композиции: навч. посіб. – К.: Каравела, 2004. – 304 с.
14. *Ніколаєва Т.В.* Тектоніка формоутворення костюма: навч. посіб. – К.: Арістей, 2005. – 224 с.
15. *Основы архитектурной композиции и проектирования. / под общ. ред. А.А. Тица. – К.: Вища шк., 1976. – 256 с.*
16. *Чернышев О.В.* Формальная композиция. – Минск: Харвест, 1999. – 308 с.
17. *Шорохов Е.В.* Композиция. – М.: Просвещение, 1986. – 228 с.
18. *Яблонский В.А.* Преподавание предметов „Рисунок” и „Основы композиции”: – М.: Высш. шк., 1989. – 78 с.
19. *Яремків М.М.* Композиція: творчі основи зображення: навч. посіб. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. – 112 с.

Зміст

Вступ	3
Вимоги до рівня знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни „Композиція”	3
Методична характеристика видів практичних завдань	11
Рекомендації щодо оцінювання результатів засвоєння навчального матеріалу	12
Критерії оцінювання навчальних досягнень слухачів підготовчих курсів з навчальної дисципліни „Композиція”	15
Оцінювання вступного діагностичного завдання з композиції	19
Вимоги до виконання семестрових контрольних робіт	20
Коментарі до прикладів виконання завдань, наведених у додатках	22
Додаток 1. Виразальні можливості точок і ліній у передачі руху	25
Додаток 2. Врівноважена композиція з геометричних фігур	26
Додаток 3. Метричний порядок організації композиції у смузі й сітці	27
Додаток 4. Симетрична та асиметрична форма	29
Додаток 5. Динамічна і статична композиція з геометричних фігур	30
Додаток 6. Динамічна композиція з ритмічним порядком організації елементів	31

Додаток 7. Геометрична та силуетна стилізація природних форм	32
Додаток 8. Стилiзація природних форм з використанням фактур	34
Додаток 9. Статична та динамiчна композиція з геометричної комбiнації тiл	36
Список лiтератури	37

Вик. Плаксій Микола

Навчальне видання

КОМПОЗИЦІЯ

Методичні рекомендації
до оцінювання навчальних досягнень
слухачів підготовчих курсів

Автор-укладач: КАЛІНІЧЕНКО Олена Василівна

В авторській редакції

Підп. до друку 20.12.07. Формат 60x84/16. Папір офс.
Офс. друк. Ум. друк. арк. 2,32. Обл.- вид. арк. 2,5.
Тираж 120 пр. Замовлення № 250-1. Вид. № 24/IV.

Видавництво НАУ
03680. Київ-680, проспект Космонавта Комарова, 1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 977 від 05.07.2002.